

■ Pensioenfederatie wil FTK dat passend is voor alle pensioenovereenkomsten

6 september 2013

Dit is de reactie van de Pensioenfederatie op de 'consultatie Voorontwerp van Wet herziening FTK' van staatssecretaris Klijnsma van SZW. Wij realiseren ons dat de sector op een keerpunt staat en de toekomst van de sector in belangrijke mate afhangt van wat er met het FTK gebeurt. Wij stellen deze consultatieronde zeer op prijs. Wij maken bij deze gebruik van de mogelijkheid om te reageren.

Belangrijkste uitgangspunten voor een nieuw FTK

De Pensioenfederatie wenst een FTK waarin vier uitgangspunten een absolute must zijn:

- Alle pensioenovereenkomsten, ongeacht de indexatie-ambitie, moeten mogelijk zijn.
- Ruimte om een gekozen, afgewogen beleggingsbeleid te voeren.
- Stabiliteit in premie, uitkeringen en verplichtingen.
- Geen invaarproblematiek voor reeds opgebouwde rechten en aanspraken.

Alle pensioenovereenkomsten moeten mogelijk zijn

Binnen het FTK moeten alle pensioenovereenkomsten en alle pensioenambities kunnen worden gerealiseerd die door de ontwerpers van de pensioenovereenkomst worden afgesproken. Er is ook een grote behoefte aan het behouden van de keuzevrijheid. Per onderneming, bedrijfstak of beroepsgroep leidt dat tot verschillende uitkomsten die veelal het resultaat zijn van intensief overleg tussen alle betrokken partijen. De wetgeving dient de ruimte te laten om in dat overleg afgewogen keuzen te kunnen maken over de vormgeving in inhoud van de regeling.

Ruimte om een gekozen, afgewogen beleggingsbeleid te voeren

Pensioenfondsen moeten de vrijheid behouden om door middel van hun geformuleerde beleid de pensioenambitie te kunnen nastreven. Hier valt ook het beleggingsbeleid onder: fondsen moeten een beleggingsbeleid kunnen voeren dat past bij hun geformuleerde pensioenambitie, de premie die men bereid is daarvoor te betalen, de risicobereidheid en de demografische samenstelling van het fonds.

Fondsen sturen op een lange termijn ambitie en moeten deze koers kunnen blijven varen, ook bij tussentijdse pieken of dalen.

Stabiliteit in de premie

Stabiliteit in de premie is een absolute voorwaarde aan het nieuwe FTK. Stabiliteit in de premie kan via twee sporen worden bereikt: (1) pensioenfondsen mogen werken met een prudent rendement bij het vaststellen van de kostendekkende premie, en (2) het kabinet houdt zich aan hetgeen in de Hoofdlijnennota is toegezegd, namelijk dat voor het bepalen van de kostendekkende premie mag worden gewerkt met het 10-jaars voortschrijdend gemiddelde van de rente.

Beide sporen wenst de Pensioenfederatie in de wet terug te zien.

Stabiliteit in de uitkeringen

Om stabiliteit in de uitkeringen te waarborgen, kan een sturingsmechanisme worden gehanteerd zoals wordt voorgesteld in het reële kader. Hierbij moeten schokken meteen worden verwerkt, maar deze mogen over maximaal tien jaar worden uitgesmeerd. Iedere nieuwe schok mag opnieuw over een periode van maximaal tien jaar worden uitgesmeerd. Op deze wijze worden ouderen ontzien omdat hoge kortingen in één keer worden voorkomen en wordt er voor jongere generaties blijvend op de indexatie-ambitie gestuurd. Door de eis van toekomstbestendig indexeren wordt daarnaast voorkomen dat er te snel wordt 'uitgedeeld'.

Stabiliteit in de verplichtingen

Het voorstel in het Voorontwerp van Wet brengt stabiliteit in de verplichtingen door de introductie van de

12-maandsdekkingsgraadmiddeling. Verdergaande stabiliteit in de verplichtingen kan worden verkregen door stabiliteit in de discontovoet: hier wordt niet voldoende aan tegemoet gekomen in het consultatiedocument.

Geen invaarproblematiek voor reeds opgebouwde rechten en aanspraken

Voor de Pensioenfederatie is bij de invoering van een nieuw FTK – en het onderbrengen van opgebouwde aanspraken en rechten in de nieuwe pensioenovereenkomst onder dat FTK – een absolute voorwaarde dat de pensioenfondsen niet worden geconfronteerd met juridische risico's als gevolg van deze operatie. Er mag dus geen sprake zijn van een invaarvraagstuk.

Behalve de vier genoemde belangrijkste uitgangspunten zijn er ook andere punten die bij het introduceren van een nieuw FTK van belang zijn. Hieronder worden deze overige punten kort toegelicht.

Communicatie: helder over risico's, duidelijk over beleid bij mee- en tegenvallers

De Pensioenfederatie pleit voor transparante en complete contracten. De inhoud daarvan moet eenduidig en helder worden gecommuniceerd met de deelnemers. De boodschap dat er geen garanties kunnen worden gegeven en dat er risico's worden genomen, moet onverbloemd worden verteld. De Pensioenfederatie pleit ervoor dat de communicatievoorschriften niet gedetailleerd zijn, zodat fondsen de ruimte houden om in te spelen op de specifieke omstandigheden van hun populatie en regeling. Verder wenst de Pensioenfederatie dat de mogelijkheden voor digitaal communiceren sterk worden uitgebreid.

Fondsen in een bijzondere positie

Er zijn fondsen die tot tevredenheid van alle betrokkenen functioneren, maar in het huidige wettelijke kader een bijzondere positie innemen. Dat kan liggen in de aard van de regeling (eindloon); het karakter van een fonds (beroepspensioenfondsen); de financieringsafspraken met de sponsor (al dan niet specifiek gericht op indexatie) of het feit dat het fonds gesloten of herverzekerd is. De Pensioenfederatie pleit ervoor dat de wetgever ervoor zorgdraagt dat deze fondsen met hun bijzondere afspraken ook bij een nieuw FTK hun bestaansrecht behouden.

Witteveenkader dient nieuw FTK en pensioencontracten te respecteren

Het nieuwe Witteveenkader mag geen belemmering zijn om invulling te geven aan de nieuwe contracten. Dat betekent dat inhaalindexaties en eventuele reparaties van nominale kortingen zonder fiscale problemen moeten kunnen plaatsvinden. Daarnaast dient de premievaststelling te geschieden op basis van de inhoud van de regeling en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt. Daar mag het Witteveenkader geen belemmering in zijn. Tot slot geldt dat deelnemers, gepensioneerden, beroepsbeoefenaren en werkgevers ook zonder fiscale hindernissen de vruchten moeten kunnen plukken van een financieel gezond fonds.

Waardeoverdracht

De Pensioenfederatie constateert dat een wijziging van het FTK onvermijdelijk van invloed is op het systeem van waardeoverdracht. De waardeoverdracht is nu een belangrijk onderdeel van de Pensioenwet. De Pensioenfederatie doet een dringend beroep op de staatssecretaris om alvorens met voorstellen tot ingrijpen in het systeem van waardeoverdracht te komen hierover het gesprek aan te gaan met de Pensioenfederatie.

Het consultatiedocument biedt geen oplossing

De Pensioenfederatie constateert dat in elk geval de belangrijkste uitgangspunten in geen van de twee opties die in het consultatiedocument worden geschetst – het nominale kader en het reële kader – kunnen worden verwezenlijkt.

Belangrijkste knelpunt van het nominale kader is allereerst dat dit de ‘beleggingsspagaat’ in stand houdt. Dit leidt er toe dat fondsen op den duur hun mogelijkheden verliezen om pensioenen te indexeren.

Belangrijkste knelpunt bij het reële kader is dat het alleen open staat voor fondsen die zich een volledige prijsindexatie kunnen veroorloven. Maar zelfs fondsen die volledige prijsindexatie kunnen nastreven, kunnen niet uit de voeten met het reële kader zoals dat nu is geformuleerd. Het is niet consistent, onder meer ten aanzien van de discontovoet.

Voor beide kaders geldt dat er bij de uitwerking van het consultatiedocument geen stabiel systeem komt.

Het FTK P biedt mogelijk een oplossing

De Pensioenfederatie heeft de ruimte benut die de staatssecretaris biedt om een extra variant te onderzoeken. De tijd daartoe was beperkt. In die beperkte tijd heeft de Pensioenfederatie de contouren van een tussenvariant ontwikkeld die aan de genoemde uitgangspunten tegemoet komt, het zogenoemde FTK P. Evenals de in het consultatiedocument beschreven opties dient ook het FTK P nader te worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking zal uiteindelijk moeten blijken of de veronderstelde effecten ook daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.

Op basis van wat we nu weten, heeft de Pensioenfederatie het vertrouwen dat met het FTK P, binnen de randvoorwaarden die de staatssecretaris heeft gesteld, de geformuleerde uitgangspunten kunnen worden bereikt. Het is in de ogen van de Pensioenfederatie niet relevant of het FTK P wordt gezien als een nadere invulling van het nominale kader of het reële kader.

Een passend overgangsrecht en realistische invoeringstermijnen zijn noodzakelijk

Vóór 1 oktober 2013 moet de sector weten welke kant het kabinet op gaat met het FTK. Om op 1 januari 2015 aan de slag te kunnen met de nieuwe pensioencontracten is het absolute noodzaak dat uiterlijk voor 1 juli 2014 het wettelijke kader, alsook de daarbij behorende lagere regelgeving, bekend is.

Tot slot

De Pensioenfederatie heeft bij het opstellen van deze reactie op het consultatiedocument de dialoog met haar achterban gezocht. Er bestaat grote eensgezindheid over het willen bereiken van de eerder genoemde uitgangspunten. Er zijn meerdere routers om die uitgangspunten te realiseren.

Binnen de achterban van de Pensioenfederatie zijn er fondsen die de voorkeur geven aan een andere route dan in dit stuk geschetst. Met een achterban met meer dan 400 fondsen is het een gegeven dat er verschillen in appreciatie bij de gekozen route bestaan. Waar het ons om gaat is het uiteindelijke resultaat, de route is daaraan ondergeschikt.

De staatssecretaris heeft in het consultatiedocument randvoorwaarden gesteld aan de uitwerking van een alternatieve optie. De Pensioenfederatie heeft geworsteld met die opgelegde beperking. De randvoorwaarden frustreren de totstandkoming van één FTK met daarin volledige vrijheid om, indien men dat wenst, ten volle te gaan voor de principiële keuzes die met een overstap naar de reële ambitie-overeenkomst worden gemaakt. De Pensioenfederatie ziet graag dat de staatssecretaris een uiterste inspanning pleegt om uiteindelijk één FTK te maken, waarin ook de overstap mogelijk is naar pensioenovereenkomsten waarin gekozen wordt om voluit te gaan voor het behalen van de indexatieambitie zonder dat er enige hinder is van een zekerheidsmaatstaf. Het spreekt voor zich dat dit FTK in elk geval moet voldoen aan alle geformuleerde uitgangspunten.

Inhoud

1. Het FTK
 - 1.1 Inleiding
 - 1.2 Wat zijn de eisen die de Pensioenfederatie aan een nieuw pensioencontract stelt?
 - 1.3 Wat zijn de eisen die de Pensioenfederatie aan een FTK stelt?
 - 1.4 Biedt het Voorontwerp van Wet herziening FTK de oplossing?
 - 1.5 Het 'FTK P'
 - 1.5.1 Sturingsmechanismen
 - 1.5.2 Waardering van de verplichtingen
 - 1.5.3 Kostendekkende premie
 - 1.5.4 Haalbaarheidstoets
 - 1.5.5 Verantwoordelijkheidsverdeling tussen pensioenfondsen en de arbeidsvoorwaardentafel
 - 1.5.6 Aanpassing aan stijgende levensverwachting
 - 1.5.7 Invaren en zekerheidsmaat
 - 1.6 Fondsen in een bijzondere positie
2. Overige belangrijke punten uit het consultatiedocument
 - 2.1 Prudent person beginsel
 - 2.2 Overgangsrecht/invoeringstermijnen
 - 2.3 Relatie met Witteveenkader
3. Communicatie
 - 3.1 Wet- en regelgeving over communicatie
 - 3.2 Communiceren over inflatie
 - 3.3 Digitalisering van pensioeninformatie
4. Waardeoverdracht
5. CPB-scenario's als ijkpunt

Op 12 juli 2013 heeft staatssecretaris Klijnsma het Voorontwerp van Wet voor de herziening van het FTK aan de Tweede Kamer gezonden. Dit Voorontwerp van Wet herziening FTK is via internet ter consultatie voorgelegd. Graag reageert de Pensioenfederatie op deze consultatie. Naast onze reactie op het Voorontwerp van Wet geven wij ook nadere invulling aan de handreiking die door de staatssecretaris in haar begeleidende brief is gedaan om te onderzoeken hoe vorm kan worden gegeven aan een extra variant.

1. Het FTK

1.1 Inleiding

De toenemende vergrijzing en de stijging van de levensverwachting zijn de voornaamste aanleidingen geweest om na te denken over structurele hervormingen in het pensioenstelsel. Daarnaast is de tweede pijler in steeds grotere mate afhankelijk geworden van financiële markten. De verschillende crises hebben de afgelopen 10 jaar voor een verslechtering van de financiële positie van pensioenfondsen gezorgd. In 2009 heeft de toenmalige minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) in een brief aan de Kamer meegedeeld dat hij de kernelementen van het stelsel (collectiviteit en solidariteit) wilde behouden, maar dat bezien moest worden hoe het stelsel toekomstbestendig kon worden gemaakt. Hij stelde hiertoe een aantal commissies in: de Commissie Beleggingsbeleid en risicobeheer (Frijns) en de Commissie Toekomstbestendigheid aanvullende pensioenregelingen (Goudswaard).

Naast de trajecten om de toekomstbestendigheid van aanvullende pensioenregelingen en het beleggingsbeleid en risicobeheer van pensioenfondsen onder de loep te nemen, is ook het FTK geëvalueerd door het ministerie van SZW en De Nederlandsche Bank (DNB). Het doel van dit rapport was om de ervaringen met het financieel toetsingskader sinds de introductie in 2007 in beeld te brengen en eventuele verbeteringen te schetsen. De conclusies uit dit rapport waren als volgt:

- Het spanningsveld tussen reële ambitie en nominale zekerheid moet worden verkleind.
- Het evenwicht tussen rendement en risico moet worden verbeterd.
- Er dient beter om te worden gegaan met volatiliteit en marktwaardering: de ongewenste gevolgen van de volatiliteit in de dekkingsgraden moeten worden weggenomen.
- De zekerheidsmaat van 97,5% moet beter worden waargemaakt.

De conclusie van het toenmalige kabinet was dat de rapporten van de commissies en de evaluatie van het FTK lieten zien dat er aanpassingen nodig zouden zijn om het stelsel op langere termijn gezond te houden.

In 2010 hebben de drie pensioenkoepels Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen, Stichting Ondernemingspensioenfondsen en de Unie van Beroepspensioenfondsen (nu verenigd in de Pensioenfederatie) een eigen evaluatie van het FTK gehouden. Een van de belangrijkste aandachtspunten die in deze evaluatie wordt benoemd is de tegenstelling ´zekerheid versus ambitie´. De evaluatie van het FTK van SZW en DNB gaat voornamelijk in op de risico´s van het FTK en beoogt met name de zekerheid van het pensioenstelsel te vergroten. Op zichzelf is dit een goed streven, maar een stapeling van prudentie (verlaging van de parameters en een verhoging van de buffers) met tegelijkertijd een kader dat te veel op een korte termijn nominale zekerheid stuurt, leidt tot een pensioenstelsel dat steeds moeilijker financierbaar is en waarin indexering moeilijk te realiseren is. Te veel prudentie leidt tot onnodig hoge premies. Dit laat onverlet dat de premiestelling kostendekkend moet zijn. Voor werkgevers en werknemers is een stabiele premieontwikkeling van groot belang. Communicatie is destijds ook expliciet als aandachtspunt genoemd in de evaluatie van de pensioenkoepels. Er dient nog beter gecommuniceerd te worden richting de deelnemers over risico´s en verwachte aanspraken.

De conclusies van het kabinet vormden de uitgangspunten voor gesprekken met sociale partners, die over het aanvullende pensioen beslisten. Deze overleggen hebben geleid tot een Hoofdlijnennota waarin de contouren van een nieuw FTK werden geschetst en het Voorontwerp van Wet die nu ter consultatie voorligt.

1.2 Wat zijn de eisen die de Pensioenfederatie aan een nieuw pensioencontract stelt?

Voordat we antwoord geven op deze vraag moet voorop worden gesteld dat pensioenfondsen niet gaan over de inhoud van het contract. Daar beslissen werkgevers en werknemers of beroepsgenoten over. De arbeidsvoorwaardentafel moet de vrijheid houden om afspraken te kunnen maken over het pensioencontract. Voorop staat echter dat hierbij het samenspel van ambitie – premie – beleggingsbeleid in evenwicht moet zijn. De kern blijft het waarmaken van de toegezegde pensioenambitie.

De fondsen gaan wel over de communicatie van de regeling, over de financierbaarheid en over de uitvoerbaarheid van de contracten. De Pensioenfederatie vindt het daarom belangrijk dat de contractpartijen volstrekt helder zijn over wat er in het contract wordt afgesproken. Dit betekent dat het contract helderheid moet verschaffen over wie welke risico's draagt, wat deze risico's zijn en waarom deze risico's worden genomen. Ook moet duidelijk zijn welke uitkering wordt nagestreefd.

In het verleden is onvoldoende gecommuniceerd over de risico's waar deelnemers in een pensioenfonds mee te maken kunnen hebben. Hierdoor is een kloof ontstaan bij de deelnemers over hun verwachting en de uiteindelijke uitkomst van hun pensioentoezegging. Het nieuwe pensioencontract moet dus transparanter en vollediger zijn. Ook moet het contract realistisch zijn: dit betekent dat waar naar gestreefd wordt, ook haalbaar is.

De verschillende crises in het afgelopen decennium hebben geleerd dat zekerheden niet zijn te geven. Dat heeft ook betekenis voor het nieuwe contract. Daar mogen geen beloftes in staan die deelnemers op het verkeerde been kunnen zetten. In een dergelijk contract zal altijd sprake zijn van enige mate van onzekerheid. Dat geldt zowel voor het nominale deel als voor het indexatiedeel. Met de komst van de nieuwe contracten zullen fondsen duidelijker dan nu moeten zijn over het verwachte pensioenresultaat en duidelijker moeten communiceren over de kans op een afwijkend pensioenresultaat. Fondsen moeten uitleggen dat het streven naar indexatie in bepaalde omstandigheden niet of slechts gedeeltelijk kan worden gerealiseerd. En dat zelfs de nominale uitkeringen in bijzondere situaties gekort kunnen worden.

Er zijn dus twee belangrijke verschillen met de huidige praktijk. Ten eerste moet het contract vollediger worden. Dit houdt in dat er duidelijkheid moet zijn over wat je doet in het geval van een mee- en tegenvaller om te kunnen blijven koersen op de oorspronkelijke pensioenambitie. Dit houdt ook in dat partijen transparanter moeten zijn over de inhoud van het contract. Er dient vooraf te worden geëxpliciteerd hoe de lusten en lasten worden verdeeld van deze mee- en tegenvallers. Ook de situaties waarin het stevig tegenzit, moeten in het contract worden onderkend. Ten tweede zal beter dan in het huidige contract worden aangetoond dat wat wordt nagestreefd ook haalbaar is. In die zin worden de nieuwe contracten beter waargemaakt. De nieuwe pensioencontracten zullen, om draagvlak te behouden, eveneens een evenwichtige verdeling van de lusten en lasten voor alle betrokkenen moeten bevatten.

1.3 Wat zijn de eisen die de Pensioenfederatie aan een FTK stelt?

Op hoofdlijnen ziet de Pensioenfederatie graag dat er een FTK komt:

- dat contracten faciliteert waarin alle hoogtes van (indexatie)ambitie mogelijk zijn;
- met behoud van de contractsvrijheid aan de arbeidsvoorwaardentafel, waarin het samenspel van ambitie – premie – beleggingsbeleid in evenwicht is. De kern hierbij is dat de toegezegde ambitie ook daadwerkelijk kan worden waargemaakt en dat er vooraf helderheid is bij de deelnemers over de toegezegde ambitie en de daarbij behorende risico's;
- dat bijdraagt aan het schokbestendiger maken van het pensioenstelsel;

- dat ruimte biedt voor stabiel beleid en grote conjunctuurgevoeligheid voorkomt, zodat duurzame beleidsbeslissingen kunnen worden genomen;
- dat de huidige beleggingsspagaat aanpakt;
- dat helderheid verschaft voor de deelnemer over ambitie en risico's;
- waarbij geen sprake is van een invaarproblematiek;
- waar sprake is van een evenwichtige risicoverdeling over de generaties.

De Pensioenfederatie streeft naar één toezichtkader met spelregels die gelden voor alle pensioencontracten ongeacht hun (indexatie)ambitie. Het hebben van twee toetsingskaders leidt tot toezichtarbitrage. Contractpartijen moeten voor de inhoud van de pensioenregeling een keuze kunnen maken zonder dat deze wordt ingegeven door de vormgeving van het toezichtkader. Het probleem van toezichtarbitrage is overigens niet alleen een probleem bij de overgang naar de nieuwe pensioencontracten.

Een pensioenuitkering wordt gefinancierd door een combinatie van premie-inleg en rendement op de beleggingen. De inhoud van een pensioencontract is dan ook sterk afhankelijk van wat de betrokken partijen zich aan premie kunnen veroorloven en het risico dat men bereid is om te nemen. Een hoge risicobereidheid geeft een grotere kans op rendement en daarmee ook zicht op indexatie. Tegelijkertijd leidt een hoge risicobereidheid ook tot een grotere kans op tegenvallers. Per contract zal de pensioenuitkomst dus verschillen. Die verschillen worden bepaald door de gewenste pensioenaanspraak – inclusief de hoogte van de gewenste indexatie –, de premie die men bereid is daarvoor te betalen, de risicobereidheid (ingegeven door de ambitie) en de demografische samenstelling van het fonds. Contractpartijen moeten de vrijheid behouden om in dit samenspel van ambitie – premie – beleggingsbeleid hun eigen keuzes te maken. De Pensioenfederatie beijvert zich voor een FTK dat de hierboven geschetste verscheidenheid aan contracten mogelijk maakt. Partijen moeten kunnen afspreken dat zij een uitkeringsniveau nastreven dat past bij hun beleggingsbeleid en hun premie. Het FTK dwingt af dat die afspraak wordt getoetst op haalbaarheid en dat partijen ook daadwerkelijk de stappen zetten om het contract na te komen.

Het nieuwe toezichtkader moet ruimte bieden voor stabiel beleid en moet grote conjunctuurgevoeligheid voorkomen, zodat fondsen duurzame beleidsbeslissingen kunnen nemen. Ook moeten schokken beter worden opgevangen dan in het huidige kader, zodat voornamelijk gepensioneerden niet meer geconfronteerd worden met plotselinge grote schokken in hun uitkering. Schokken die optreden, moeten in rekening worden gebracht bij de gepensioneerden en deelnemers maar kunnen over een periode van maximaal tien jaar worden uitgespreid. Daarmee komt de focus meer dan nu te liggen op de lange termijn en worden deelnemers en gepensioneerden

minder afgerekend op dagkoersen. Er ontstaat een stabiel beeld doordat de schokken – zowel de positieve als de negatieve – via kleine aanpassingen worden opgevangen.

Pensioenfondsen nemen beleggingsrisico om hun indexatie-ambitie waar te kunnen maken. In het huidige FTK is er spanning tussen de nominale zekerheid waarop de toezichthouder toetst en de koopkrachtgerelateerde ambitie waar het pensioenfonds op stuurde. Een beleggingsbeleid dat is ingericht om de nominale dekkinggraad optimaal te beschermen is ideaal vanuit het oogpunt van toezicht, maar kan de haalbaarheid van de werkelijke koopkrachtgerelateerde ambitie in de weg staan. Pensioenfondsen moeten daarom de ruimte krijgen om te kunnen sturen op hun koopkrachtgerelateerde ambitie: het toezichtkader mag hen hierin niet belemmeren.

Voor de Pensioenfederatie is bij de invoering van een nieuw FTK en het onderbrengen van opgebouwde aanspraken en rechten in de nieuwe pensioenovereenkomst onder dat FTK een absolute voorwaarde dat de pensioenfondsen niet worden geconfronteerd met juridische risico's als gevolg van deze operatie. Er mag dus geen sprake zijn van een invaarvraagstuk.

1.4 Biedt het Voorontwerp van Wet herziening FTK de oplossing?

Een nieuw FTK beoogt in eerste instantie de oneffenheden uit het huidige toetsingskader te ondervangen:

- Het nieuwe toezichtkader moet ruimte bieden voor stabiel beleid en dient grote conjunctuurgevoeligheid te voorkomen. In het voorstel voor het nieuwe FTK is weliswaar een aantal elementen opgenomen om het pensioenstelsel stabiel te maken, maar dit is in onze ogen nog onvoldoende gelukt.
- De beleggingsspagaat wordt in het concept-wetsvoorstel onvoldoende aangepakt. In het voorstel van het nieuwe kader voor nominale contracten wordt nog steeds gewerkt met een herstelplansystematiek die uitgaat van een vaste herstelperiode van 15 jaar. Het nadeel van zo'n systematiek is, dat een nieuwe negatieve schok die zich voordoet vlak voor het einde van de herstelperiode in de nog resterende periode van het herstel moet worden opgevangen. De instrumenten die een pensioenfonds op dat moment nog kan inzetten zijn beperkt: op dat moment kan een fonds alleen nog maar zijn beleggingsmix aanpassen ('de-risiken') of grote indexatiekortingen toepassen. Het toepassen van indexatiekortingen en het terugnemen van beleggingsrisico staat op gespannen voet met de indexatieambitie van pensioenfondsen. Een soortgelijk probleem doet zich voor aan het einde van het korte termijn herstelplan. Hier kunnen deelnemers en gepensioneerden ineens te maken krijgen met forse (nominale) kortingen. Bovendien worden de regels voor het veilig stellen van nominale aanspraken in het

aangepaste nominale kader aangescherpt, waardoor het sturen op een reële ambitie nog verder uit beeld verdwijnt.

Het reële kader zoals dat in het consultatiedocument is uitgewerkt, voldoet evenmin aan de beoogde uitgangspunten. Zo kunnen alleen die fondsen die minstens een volledige prijsindexatie ambiëren onder het reële kader vallen. Veel pensioenfondsen hanteren echter een indexatieambitie die afwijkt van de volledige prijsontwikkeling. Daarnaast speelt de huidige financiële positie van pensioenfondsen een rol bij de keuze voor de indexatieambitie bij de overgang naar een nieuw pensioencontract. Veel fondsen hebben door hun huidige financiële positie te weinig geld in kas om te voldoen aan volledige prijsindexatie. Voor deze fondsen is het onder het toetsingskader voor reële contracten nu niet mogelijk om geleidelijk toe te groeien naar volledige prijsindexatie als de financiële situatie van het fonds zich herstelt. Het reële kader zoals in het consultatiedocument is weergegeven, is ook niet consistent. Uitgangspunt bij dat kader is dat er niet wordt gewerkt met een zekerheidsmaatstaf, zodat volledig kan worden gestuurd op de reële ambitie. Door te werken met een bandbreedte in de haalbaarheidstoets wordt via de achterdeur alsnog een dergelijke maatstaf geïntroduceerd. Ook komt de discontovoet in het voorgestelde reële kader niet tegemoet aan de ambitie van een reële toezegging. Door te werken met een vaste indexatie-afslag is geen sprake van een echte reële discontovoet. Daarnaast wordt door het hanteren van een uniforme risico-opslag geen rekening gehouden met de fondsspecifieke situatie, waardoor een fonds zijn beoogde indexatie-ambitie niet kan nastreven. Daarnaast is de discontovoet door een vaste opslag en afslag te gevoelig voor veranderingen in de risicovrije rente.

De Pensioenfederatie heeft in de afgelopen maanden haar zorg bij SZW en DNB geuit over de beperkingen die zij ziet in de uitwerking van het aangepaste kader voor nominale contracten en het nieuwe kader voor reële contracten. Veel pensioenfondsen kunnen slecht uit de voeten met de beide kaders zoals die nu zijn gepresenteerd in het Voorontwerp van Wet. Het aangepaste nominale kader stuurt nog steeds voornamelijk op het veilig stellen van de nominale aanspraken en laat onvoldoende ruimte voor het nastreven van een reële pensioenambitie die de meeste pensioenfondsen nastreven. Daarnaast biedt het reële kader te weinig ruimte voor verschillende soorten indexatie-ambities en bevat het teveel onvolkomenheden om de reële ambitie daadwerkelijk waar te kunnen maken. Veel fondsen voelen zich hierdoor gedwongen een keuze te maken tussen twee contracten die te ver afstaan van hun gewenste pensioenambitie.

1.5 Het 'FTK P'

De staatssecretaris biedt in de oplegbrief bij het consultatiedocument een opening in het nominale kader om een deel van de hierboven beschreven bezwaren te ondervangen.

De Pensioenfederatie maakt graag gebruik van de handreiking die door de staatssecretaris wordt gedaan om te bezien of de problemen die wij geconstateerd hebben in het concept-wetsvoorstel ondervangen kunnen worden in een dergelijke variant. De reactietermijn voor het consultatiedocument is te kort om met een volledig uitgewerkt alternatief te kunnen komen. De afgelopen acht weken zijn besteed om met behulp van deskundigen een variant te ontwerpen die aan de uitgangspunten die de Pensioenfederatie heeft gesteld tegemoet komt en past binnen de randvoorwaarden die in het consultatiedocument zijn geformuleerd. In dit stadium zijn de contouren van een dergelijke variant duidelijk. Naar het zich laat aanzien is het door de Pensioenfederatie ontwikkelde FTK P (P van passend) een werkbare variant. De uiteindelijke conclusie kan pas worden getrokken als er een verdergaande technische uitwerking ligt en op basis daarvan volwaardige doorrekeningen zijn gemaakt. De Pensioenfederatie zal binnen afzienbare tijd met de verdere technische uitwerking komen en daar graag het gesprek over aangaan met SZW en DNB. Zo zullen er bijvoorbeeld berekeningen moeten worden gemaakt op basis van verschillende scenario-sets. Ook is er sprake van een aantal nog onbekende variabelen in het toezichtkader, zoals de nieuwe parameters. Ook deze zijn van invloed op de uiteindelijke uitkomst van het FTK P.

Op basis van de contouren van het FTK P komt de Pensioenfederatie tot de conclusie dat het FTK P voor een groot deel tegemoet komt aan het oplossen van de beleggingsspagaat en dat er geen sprake is van een invaarproblematiek. Het uitsmeren van de schokken zorgt voor stabielere uitkeringen, wat voornamelijk in het voordeel is van gepensioneerden. Aan de andere kant voorkomt het FTK P dat er te snel wordt uitgedeeld, wat weer een voordeel is voor de jongeren. Daarnaast draagt het FTK P bij aan stabiliteit in het systeem en passen contracten met verschillende soorten ambities in dit toezichtkader.

1.5.1 Sturingsmechanismen

In het FTK P respecteren we nog steeds de zekerheidsmaat, maar de sturing is op de reële ambitie. De zekerheidsmaat is enkel een boekhoudkundig element voor het toezicht op de sturing, niet voor de communicatie over de zekerheid!

Het is goed om ons te realiseren wat in de huidige wet de betekenis is van de zekerheidsmaat. De Pensioenwet schrijft voor dat een fonds ervoor moet zorgen dat de kans dat het fonds in één jaar tijd minder geld in kas heeft om aan al zijn toekomstige verplichtingen te voldoen, minder dan 2,5% is. Het lastige is nu dat die kans op onderdekking van 2,5% nog niets zegt over de kans dat een uitkering moet worden gekort. Ook zegt het niets over de kans op aanpassing aan bijvoorbeeld de prijzen. Daarbij komt dat fondsen volgens de Pensioenwet er 15 jaar over mogen doen om uit de situatie van onderdekking te komen. Omdat er in die 15 jaar tijd steeds weer sprake is van meevallers en tegenvallers is het zeer de vraag of het fonds daadwerkelijk in 15 jaar weer op dit niveau komt. Het is allemaal sterk afhankelijk van het rendement op het vermogen en nog veel meer van de rente. Die grens van 2,5% is daarmee niet zinloos – het dwingt de fondsen met hun beleid de goede kant op te sturen – maar het is geen maat aan de hand waarvan je iets kunt zeggen over de zekerheid van de uitkeringen en aanspraken. Met het huidige FTK is dus lastig om een uitspraak te doen over de mate van zekerheid van de pensioenuitkering. Wel hebben we de laatste jaren moeten vaststellen dat de nominale uitkeringen niet gegarandeerd zijn. De omvangrijke kortingen van april 2013 laten dat zien.

Met het FTK P blijft de 2,5% regel gehandhaafd. De 2,5% regel is een wettelijke norm die er voor zorgt dat een pensioenfonds stuurt in de goede richting en pas geld uitgeeft als het er ook is. De risico's die het fonds en daarmee de deelnemers en pensioengerechtigden lopen, ademen mee met de financiële situatie van het fonds. De bestaande praktijk van streven naar indexatie waarbij eerst de indexatie wordt beperkt en het (gespreid) korten van de nominale uitkering pas in laatste instantie plaatsvindt kan daarmee voortgang vinden.

In de nieuwe contracten is er geen sprake van een wezenlijk andere toezegging dan in de huidige contracten. De risico's voor opgebouwde aanspraken nemen niet toe. In de huidige situatie is de deelnemer in hoge mate onzeker over de indexatie van zijn pensioen. Zijn pensioenaanspraken zijn niet gegarandeerd. In het nieuwe contract worden deze zaken expliciet gemaakt en ook als zodanig gecommuniceerd, en zoeken we vervolgens naar een betere manier om te kunnen sturen op de lange termijn ambitie van het fonds.

Er worden twee nieuwe elementen in het FTK P geïntroduceerd:

- De 'dakpan' systematiek vervangt de huidige herstelplansystematiek;
- Het 'toekomstbestendig indexeren' wordt een integraal onderdeel van de sturing.

Bij een negatieve schok zal er eerst worden gekort op de indexatie-ambitie. Daarna zullen pas de overige sturingselementen worden ingezet, met als laatste sturingselement een eventuele nominale korting. Net als in het concept-wetsvoorstel mag er pas volledig worden geïndexeerd als je als fonds kunt aantonen dat je structureel geld genoeg hebt om die indexatie ook naar de toekomst waar te maken (toekomstbestendig indexeren). Een fonds zal bij de start van het pensioencontract moeten aantonen dat de afspraken omtrent beleggingsbeleid, premie en ambitie realistisch zijn (haalbaarheidstoets). Om reëel te kunnen sturen, wordt de beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd. De beleidsdekkingsgraad komt materieel overeen met de reële dekkingsgraad uit het reële contract. Als zich een negatieve schok voordoet ten opzichte van deze beleidsdekkingsgraad zal er eerst een korting plaatsvinden op de geambieerde indexatie op basis van het 'toekomstbestendig indexeren'. Negatieve schokken die optreden ten opzichte van het vereist eigen vermogen (VEV) mogen over een periode van maximaal tien jaar worden uitgespreid om terug te keren naar dit VEV. Daarmee komt de focus meer dan nu te liggen op de lange termijn en worden deelnemers en gepensioneerden minder afgerekend op dagkoersen. Er ontstaat een stabiel beeld doordat de schokken via kleine aanpassingen worden opgevangen.

Hoe werkt de sturing?

1. Als de feitelijke dekkingsgraad zich op of boven het niveau van de beleidsdekkingsgraad bevindt.
2. Als de feitelijke dekkingsgraad zich tussen de beleidsdekkingsgraad en het VEV bevindt.
3. Als de feitelijke dekkingsgraad zich onder het VEV bevindt.

1. Feitelijke dekkingsgraad > beleidsdekkingsgraad: uitkeren van de toegezegde ambitie

Als de feitelijke dekkingsgraad op of boven de beleidsdekkingsgraad zit, bevindt het fonds zich in een gezonde financiële situatie en kan de toegezegde ambitie worden toegekend. Eventuele overschotten kunnen worden uitgedeeld aan de deelnemers of worden toegekend aan een egaliseringsreserve. Indien de feitelijke dekkingsgraad zich langere tijd boven de beleidsdekkingsgraad bevindt, kan worden overwogen om de ambitie naar boven bij te stellen.

2. Beleidsdekkingsgraad > feitelijke dekkingsgraad > VEV: toekomstbestendig indexeren

Bij een negatieve schok kan de feitelijke dekkingsgraad onder de beleidsdekkingsgraad zakken. Zodra dit gebeurt, treedt het mechanisme van 'toekomstbestendig indexeren'

in werking. In het Voorontwerp van Wet geldt het ‘toekomstbestendig indexeren’ als algemeen uitgangspunt.

Dit houdt in dat een pensioenfonds alleen mag indexeren voor zover het fonds daarvoor genoeg geld in kas heeft en naar verwachting die indexatie ook naar de toekomst toe waar kan maken. Hiermee wordt voorkomen dat het fonds meer indexatie toekent dan het daarvoor werkelijk aan middelen beschikbaar heeft. Als de actuele dekkingsgraad van het fonds zich onder de ambitiedekkingsgraad bevindt, moet de geambieerde indexatie worden gekort tot het niveau van de toekomstbestendige indexatie die op dat moment kan worden waargemaakt. Bij een actuele dekkingsgraad onder de ambitiedekkingsgraad en boven het VEV wordt jaarlijks getoetst op toekomstbestendig indexeren. Hoeveel een fonds kan indexeren in enig jaar hangt dan af van de buffer die daarvoor op dat moment beschikbaar is. De terugkeer naar de ambitiedekkingsgraad wordt bevorderd door meteen bij te sturen op de toe te kennen indexatie.

3. Feitelijke dekkingsgraad < VEV: binnen 10 jaar terug naar het VEV

Indien zich een negatieve schok voordoet waarbij de feitelijke dekkingsgraad onder het VEV zakt, moet er een herstelplan worden ingediend waarbij wordt aangetoond dat de dekkingsgraad naar verwachting binnen

10 jaar weer terug is op het VEV. Hierbij mag rekening worden gehouden met de herstelkracht van het fonds. De herstelkracht wordt vooral bepaald door het overrendement: de mate waarin het verwachte rendement op het belegd vermogen hoger is dan de risicovrije rente¹. In het FTK P blijft voor het toezicht de sturing op het VEV dus gehandhaafd. Er wordt echter gebruik gemaakt van een andere herstelsystematiek dan in het huidige FTK. De huidige herstelsystematiek stuurt te veel op het veilig stellen van de nominale aanspraken, terwijl meer ruimte voor sturing op de totale, geïndexeerde, aanspraken gewenst is. Daarnaast is in de huidige herstelsystematiek ook geen ruimte voor het spreiden van schokken.

In het FTK P wordt de huidige herstelplansystematiek (met een kortetermijnherstelplan om binnen 3 jaar terug te keren naar het minimaal VEV en een langetermijnherstelplan om binnen 15 jaar te voldoen aan het VEV) vervangen door een herstelsystematiek die gebaseerd is op de AFS (aanpassingsmechanisme financiële schokken) systematiek uit het reële contract. Hierbij zijn ook verfijningen van deze systematiek mogelijk. Bij elke nieuwe negatieve schok wordt direct bijgestuurd richting het VEV. Deze zogeheten ‘dakpan’ systematiek houdt in dat elke nieuwe schok over maximaal 10 jaar mag worden uitgesmeerd. Dit ondervangt het huidige probleem dat wanneer buffers aan het einde van de hersteltermijn nog steeds niet op orde zijn, een fonds zijn

¹ Dit spooft met de huidige herstelsystematiek. De huidige continuïteitsanalyse wordt in het nieuwe FTK vervangen door de haalbaarheidstoets die zowel voor het nominale als het reële contract gebaseerd blijft op het verwacht rendement.

beleggingsportefeuille moet gaan ‘de-risken’ of hoge indexatiekortingen of zelfs hoge nominale kortingen moet doorvoeren. Positieve schokken kunnen op dezelfde manier worden uitgesmeerd, maar een fonds kan er ook voor kiezen om de meevallers ten opzichte van het herstelpad niet meteen uit te delen. Hierdoor is een sneller herstel naar het VEV mogelijk.

Het kortetermijnherstelplan komt hiermee te vervallen en de huidige herstelperiode naar het VEV wordt hiermee teruggebracht van 15 jaar naar 10 jaar. Er is in het FTK P geen sprake meer van sturing op een minimum VEV. Door het toepassen van de ‘dakpan’ systematiek is het mogelijk dat er nominaal gekort wordt boven de 100% en dat er geïndexeerd wordt onder de 100%.

Tijdens herstel naar VEV géén jaarlijkse toets op toekomstbestendig indexeren

Zodra een fonds niet langer voldoet aan het VEV dient het een herstelplan in met daarin opgenomen de korting op de geambieerde indexatie voor zover die – na inzet van premie en herstelkracht – nodig is om binnen een periode van maximaal 10 jaar terug te keren naar het VEV. Deze korting mag het fonds vervolgens over de herstelperiode spreiden, zonder dat een eventueel nog toe te kennen indexatie jaarlijks op toekomstbestendigheid wordt getoetst. De toekomstbestendigheid ligt immers besloten in de onvoorwaardelijk ingeboekte aanpassing van de geambieerde indexatie.

Bij een dekkingstekort, plotseling ontstaan als gevolg van een forse schok, kan het zelfs zijn dat een beperkte indexatie mogelijk blijft. Vanuit het oogpunt van macro-economische stabiliteit kan dit ook wenselijk zijn. Het FTK P biedt hiervoor ruimte, zolang er maar perspectief blijft bestaan op een tijdig herstel naar het VEV. Dit neemt niet weg dat een fonds zelf kan beslissen om ten tijde van een dekkingstekort geen indexatie te verlenen.

Ingroei mogelijk naar uiteindelijke ambitieniveau

Het hier voorgestelde FTK P laat ook een ingroei-model toe waarbij meevallers via de egaliseringsreserve vooral worden aangewend om de indexatie-ambitie geleidelijk aan op het uiteindelijk gewenste niveau te brengen. Zodra de egaliseringsreserve een bepaalde omvang heeft bereikt, kan de ambitie op een hoger niveau worden gebracht.

1.5.2 Waardering van de verplichtingen

Om de feitelijke dekkinggraad te bepalen, worden de nominale aanspraken gewaardeerd op basis van de risicovrije rente inclusief ultimate forward rate (UFR). Waardering van de nominale aanspraken is noodzakelijk om door middel van de AFS-systematiek op het VEV te kunnen blijven sturen.

Hoewel de middeling van de dekkinggraad over 12 maanden bijdraagt aan een meer stabiel toetsingskader blijft het voorgestelde FTK P gevoelig voor mutaties in de risicovrije rente, ook al is die aangevuld met de UFR. Die gevoeligheid kan wellicht worden verminderd door de introductie van een ingebouwde stabilisator die de invloed van de mutaties in de risicovrije rente op de ambitiedekkinggraad automatisch beperkt. De Pensioenfederatie onderzoekt op dit moment nog of en hoe een dergelijke ingebouwde stabilisator vorm zou kunnen krijgen.

Een verdere beperking van de volatiliteit in de discontovoet zou bereikt kunnen worden door het hanteren van een fluctuatiemarge of corridor voor de risicovrije rente. Het hanteren van zo'n fluctuatiemarge of corridor zou onderdeel kunnen zijn van een methode die er voor zorgt dat de parameterset als geheel consistent is en consistent kan blijven. Dit is in lijn met de oproep van de Europese Commissie die EIOPA heeft opgeroepen tot het ontwikkelen van een methode die op transparante wijze bepaalt wanneer de UFR bijstelling behoeft. Door ex ante een corridor voor de risicovrije rente te definiëren, weten marktpartijen dat de risicovrije rente binnen deze bandbreedte ongestoord kan fluctueren en dat zij in hun vooruitberekeningen met betrekking tot toekomstige verplichtingen kunnen rekenen met bijvoorbeeld het maximaal toegestaan aandelenrendement. Marktpartijen weten dan ook dat, zodra de rente buiten de corridor komt, in eerste instantie stabiliteit wordt verkregen (de rente wordt immers op de grenswaarde vastgezet), maar dat zij zich ook moeten prepareren op een mogelijke bijstelling van de parameterset én de corridor indien de Commissie Parameters daar aanleiding toe ziet.

Uitgangspunt blijft nog steeds marktwaardering. De corridor dient voornamelijk als oplossing voor situaties waarin de markt in een bijzondere situatie verkeert en de rente grote uitschieters vertoont. Indien de rente zich voor langere tijd buiten de corridor begeeft, kan men zich afvragen of er nog steeds sprake is van een bijzondere situatie. Indien dit een nieuwe structurele situatie is geworden, kunnen de marges om de risicovrije rente worden aangepast door de Commissie Parameters. Het grote belang van deze methode is dat, naast de stabiliteit in moeilijke tijden, de noodzaak tot (eventuele) herziening van de parameters ex ante is vastgelegd en dus geen inzet kan zijn van politieke discussies. Het hanteren van een corridor maakt het mogelijk om het vraagstuk van realistische parameters te depolitiseren.

1.5.3 Kostendekkende premie

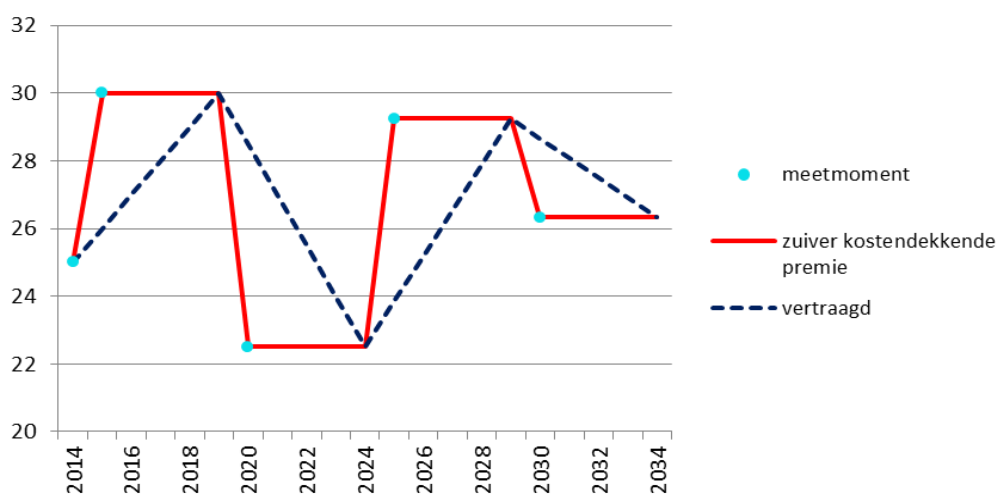
Kostendekkend, stabiel en prudent

Eén van de uitgangspunten voor een nieuw FTK is om te komen tot een kader dat ruimte biedt voor stabiel beleid en grote conjunctuurgevoeligheid voorkomt, zodat fondsen duurzame beleidsbeslissingen kunnen nemen. Een stabiele premie maakt daar onderdeel van uit. Het voorstel in het consultatiedocument voor de bepaling van de kostendekkende premie komt echter niet tegemoet aan dit uitgangspunt.

In het consultatiedocument wordt voorgesteld om de kostendekkende premie voor de uitkeringsovereenkomst om de drie jaar te bepalen en voor de reële ambitieovereenkomst om de vijf jaar, op basis van de dan geldende dagkoers van de risicovrije rente. Pensioenfondsen kunnen de premie steeds in één keer op kostendekkend niveau brengen, maar mogen er ook voor kiezen om de premie geleidelijk van het oude naar het nieuwe niveau te brengen. De mogelijkheid om de premie te dempen op basis van het verwacht rendement of om de premie te dempen op basis van het 10-jaars voortschrijdend gemiddelde van de rente komt met dit voorstel te vervallen.

Figuur 1 laat zien dat premiestabiliteit onder het voorstel in het consultatiedocument allerm minst is gegarandeerd. Bij een premievaststelling (op basis van een dagkoers) om de vijf jaar laat de doorgetrokken rode lijn zien hoe de premie steeds direct op kostendekkend niveau kan worden gebracht. De stippellijn toont hoe de premie met een vertraging van vijf jaar kostendekkend wordt. In het laatste geval vertoont de premie eenzelfde volatiliteit, met dit verschil dat de premie in beginsel ook nog eens jaarlijks muteert.

Figuur 1 Vaststelling kostendekkende premie om de 5 jaar

Om premiestabiliteit terug te brengen in het nieuwe kader en om de afhankelijkheid van dagkoersen te voorkomen, pleit de Pensioenfederatie ervoor om de reeds bestaande dempingsmogelijkheden van de kostendekkende premie in de nieuwe wetgeving te handhaven. De dempingsmogelijkheid op basis van het 10-jaars voortschrijdend gemiddelde van de risicovrije rente moet conform de toezegging in de Hoofdlijnennota gehandhaafd blijven. Met betrekking tot demping op basis van het verwacht rendement pleit de Pensioenfederatie wel voor meer prudentie. Wij realiseren ons dat er van diverse kanten zorgen zijn over het werken met verwacht rendement. Aan die zorg kan tegemoet worden gekomen. Het argument om de mogelijkheid tot premiedemping op basis van het verwacht rendement te schrappen, is vooral ingegeven door het feit dat deze premiedemping zou kunnen leiden tot een inkoop van nieuwe rechten die louter op grond van de risicovrije rente als verliesgevend kan worden aangemerkt. Voor een deugdelijke financiële opzet van een fonds zijn echter meer factoren van belang die middels de haalbaarheidstoets in samenhang beoordeeld kunnen worden. In deze financiële opzet past een prudente omgang met de premiestelling. Hierbij dient absoluut te worden voorkomen dat er sprake is van perverse prikkels.

De Pensioenfederatie pleit voor een stabiele kostendekkende premie die gebaseerd is op de ambitie van het fonds, uitgaande van prudente aannames. De Pensioenfederatie zal de verschillende mogelijkheden, om in de kostendekkende premie te gaan werken met een prudent rendement, nog nader onderzoeken. Daarnaast zullen we ook nog nader bekijken of er, naast de twee hierboven genoemde opties, ook nog andere wegen zijn om tot een stabiele kostendekkende premie te komen.

Premiekortingsgrens

In het consultatiedocument wordt voorgesteld om premiekorting wettelijk toe te staan vanaf een dekkingsgraad waarbij zowel de nominale verplichtingen als de toekomstige voorwaardelijke of onvoorwaardelijke indexatie over die verplichtingen volledig is afgefinancierd op basis van de risicovrije rente (inclusief UFR). Daarnaast zullen fondsen met een uitkeringsovereenkomst ook moeten voldoen aan het VEV. Dit voorstel leidt tot een premiekortingsgrens die sterk meebeweegt met de risicovrije rente. Bij een lage rente wordt de premiekortingsgrens relatief hoog, terwijl een hoge rente de bereikbaarheid van premiekorting vergroot. Dit kan leiden tot premiekortingen zoals in de jaren negentig, die achteraf gezien niet optimaal zijn geweest. De Pensioenfederatie is van mening dat de premiekortingsgrens zo ingericht moet worden dat deze beter bijdraagt aan de stabiliteit van het pensioenstelsel dan nu in het Voorontwerp van Wet het geval is.

Buffervrijval

In het kader van een zo compleet mogelijk contract zou het mogelijk moeten zijn dat een fonds buffervrijval aanwendt voor de vorming van een reserve die bijdraagt aan premiestabiliteit. Dat wil niet zeggen dat de buffervrijval niet ook voor andere doeleinden gebruikt kan worden. In het contract moet wel duidelijk worden aangegeven waarvoor de buffervrijval moet worden aangewend.

1.5.4 Haalbaarheidstoets

Door middel van de haalbaarheidstoets moet een pensioenfonds aantonen dat de ambitie met de gekozen financiële opzet (premie- en beleggingsbeleid) naar verwachting waargemaakt kan worden. Deze toets geldt volgens het consultatiedocument voor alle contracten, ongeacht hun pensioenambitie. De toets vervangt de continuïteitsanalyse en de daarop gebaseerde consistentietoets in het huidige FTK. Afhankelijk van de pensioenambitie blijft ook de toets op herstelcapaciteit van toepassing. Voor alle contracten is van belang dat middels de haalbaarheidstoets duidelijkheid gegeven kan worden over het risico op nominale kortingen. Voorts moeten fondsen voor een voorgeschreven slecht-weer-scenario aangeven in hoeverre de pensioenuitkering in dat geval zal afwijken van de in verwachting haalbare ambitie².

De haalbaarheidstoets vervult een dubbele functie, het toetst:

- Wat is de haalbare ambitie?
- Tot welke omvang kan deze ambitie worden waargemaakt in een slecht-weer-scenario?

Daarmee speelt de toets een cruciale rol in de communicatie met de deelnemers. Immers met behulp van de haalbaarheidstoets kan, uitgaande van de actuele financiële positie, inzicht gegeven worden in de kans op en de omvang van nominale kortingen binnen een termijn van bijvoorbeeld 10 jaar. Hiermee kan de haalbaarheidstoets helpen om de (on)zekerheden rond de pensioentoezegging beter tastbaar te maken. De huidige zekerheidsmaat schiet hierin tekort. Deze bepaalt slechts de buffer die nodig is om de kans op een dekkingstekort binnen de horizon van één jaar te beperken tot 2,5% en zegt verder weinig over het risico op nominale kortingen dat,

² In het consultatiedocument wordt gesteld dat deze afwijking niet te groot mag worden. Dit wordt geëxpliciteerd in voetnoot 30: in de x% slechtste scenario's mag het pensioenresultaat niet minder bedragen dan y% van het pensioenresultaat dat bij het mediane scenario wordt verwacht. Op grond van deze regel zou de toezichthouder een fonds kunnen dwingen het beleggingsbeleid aan te passen in een minder risicovolle richting. De Pensioenfederatie vindt dit ongewenst. In plaats van deze relatieve toets pleit zij voor een meer absolute benadering waarin het risico op nominale kortingen centraal staat. Zonder aanpassing van het beleggingsbeleid kan een fonds dit risico verkleinen door te werken aan een herstel van de financiële positie langs wegen zoals ook aangegeven in de begeleidende brief bij het consultatiedocument.

gegeven de actuele financiële positie binnen nu en 10 jaar, aan de orde zou kunnen komen.

Berekeningen in het kader van de haalbaarheidstoets kunnen helpen om het contract zo compleet mogelijk te maken en de lusten en de lasten zo evenwichtig mogelijk te spreiden over de generaties. Speciale aandacht vraagt de situatie waarin de (in verwachting haalbare) pensioenuitkering blijkens de haalbaarheidstoets meer en meer gaat afwijken van de oorspronkelijke ambitie. Het consultatiedocument wijst in dit verband terecht op de onderscheiden verantwoordelijkheden van pensioenfondsbesturen en sociale partners over hoe moet worden omgegaan met de vraag of de pensioenovereenkomst (in relatie tot de financiële opzet) gewijzigd moet worden.

1.5.5. Verantwoordelijkheidsverdeling tussen pensioenfondsen en de arbeidsvoorwaardentafel

De Pensioenfederatie is tevreden met de wijze waarop in de wet de verantwoordelijkheidsverdeling is vastgelegd. De verantwoordelijken voor de inhoud van de regeling en het pensioenfonds doen er verstandig aan de verantwoordelijkheidsverdeling tussen beide nader in te vullen en expliciet te maken. Door te expliciteren wordt duidelijk wie waar over gaat en wat de een van de ander mag verwachten. Expliciteren van de verantwoordelijkheidsverdeling kan plaatsvinden in de uitvoeringsovereenkomst tussen de werkgever en het ondernemingspensioenfonds, de uitvoeringsovereenkomst tussen de beroepspensioenvereniging en het beroepspensioenfonds of in het uitvoeringsreglement van het bedrijfstakpensioenfonds.

Het pensioenfonds communiceert met de deelnemers over de pensioenregeling. Alleen al vanuit die optiek, maar ook gezien zijn wettelijke taken, is het voor een pensioenfonds van groot belang dat de pensioenregeling financieel haalbaar is, uitlegbaar is en op draagvlak kan rekenen. Wat door het pensioenfonds wordt beloofd aan de deelnemers moet ook worden waargemaakt. En als door onvoorziene omstandigheden dat niet meer mogelijk is zal dat niet alleen moeten worden gecommuniceerd naar de deelnemers maar ook naar de ontwerpers van de pensioenovereenkomst. Die laatsten zullen dan een nieuwe pensioenovereenkomst moeten afspreken. Er zijn momenteel in de wet geen spelregels terug te vinden voor de situatie waarin onenigheid bestaat tussen het fonds en de partij die verantwoordelijk is voor de inhoud van de regeling. Het enige dat een fonds uiteindelijk kan doen, is de uitvoering van de pensioenovereenkomst teruggeven. De gevolgen daarvan zijn dermate desastreus voor de deelnemers dat een dergelijke stok achter de deur weinig toegevoegde waarde biedt.

De Pensioenfederatie pleit ervoor dat in de afspraken tussen betrokken partijen ook in deze situatie wordt voorzien. Wettelijke regulering van dergelijke situaties is dan overbodig.

1.5.6 Aanpassing aan de stijgende levensverwachting

Alle pensioenfondsen houden in hun berekeningen en premievaststelling rekening met de stijging van de levensverwachting. Waar in het verleden schokken in deze stijging optraden, werd dat niet of nauwelijks gevoeld omdat dat werd opgevangen in de buffer. In de afgelopen tien jaar is steeds duidelijker geworden dat pensioenfondsen als gevolg van nieuwe levenstafels met stevige schokken kunnen worden geconfronteerd. Een schok in de stijging van de levensverwachting uit zich in een stijging van de verplichtingen. Uit oogpunt van een eerlijke verdeling tussen de generaties is er veel voor te zeggen om de financiële lasten van de gestegen levensverwachting neer te leggen bij die generaties die daar ook de lust van hebben. In het consultatiedocument wordt daartoe ook de mogelijkheid geboden. Het consultatiedocument geeft de mogelijkheid de aanpassing aan de stijgende levensverwachting via een apart sturingsmechanisme, het levensverwachtingsaanpassingsmechanisme (LAM) te verwerken. Eveneens wordt in het consultatiedocument helder gesteld dat, indien een eventuele schok in de levensverwachting direct in rekening wordt gebracht bij reeds opgebouwde aanspraken, er sprake is van invaren. Hoe worden demografische schokken opgevangen in het FTK P?

Schokken in de demografie als feitelijke dekkingsgraad > beleidsdekkingsgraad

Bij een demografische schok boven de beleidsdekkingsgraad loopt een demografische schok in het FTK P weg in de dekkingsgraad. De financiële positie van het fonds is op dat moment toereikend om aan alle verplichtingen te voldoen.

Schokken in de demografie als feitelijke dekkingsgraad onder de beleidsdekkingsgraad ligt, maar boven het VEV

Als de dekkingsgraad onder de beleidsdekkingsgraad maar boven het VEV ligt, dan wordt in het FTK P een demografische schok meegenomen in de korting op de indexatie, door middel van het toekomstbestendig indexeren.

Schokken in de demografie als feitelijke dekkingsgraad < VEV

Bij een dekkingsgraad onder het VEV kan een demografische schok meelopen in het AFS: de schok wordt dan net als de overige schokken in maximaal 10 jaar gespreid. Door het sturingsmechanisme wordt dan een korting op de indexatie toegepast of zelfs op de nominale aanspraak die vervolgens kan worden gespreid.

Door de sturing in het FTK P (door middel van het toekomstbestendig indexeren of de AFS) wordt de stijging van de lasten als gevolg van de stijging in de levensverwachting door de gehele populatie van het fonds gedragen. Het verschil ten opzichte van de huidige situatie is dat de lasten meteen worden genomen en eerlijker worden gedeeld. Daarbij is het goed om ons te realiseren dat een stijging van de levensverwachting niet wil zeggen dat voor alle generaties sprake is van een zelfde mate van stijging. Door de schokken in de levensverwachting te verwerken in de standaard sturingsystematiek van FTK P wordt de complexiteit in het FTK gereduceerd en het invaarvraagstuk vermeden.

In het FTK P kan, net als in het voorgestelde reële kader, ook worden gekozen voor een separaat sturingsmechanisme voor demografische schokken (het LAM). In de sturing naar het VEV wordt dan naast het AFS het LAM gehanteerd. Vervolgens kan het LAM een eigen maximale spreidingsperiode hebben.

1.5.7 Invaren en zekerheidsmaat

Voor de Pensioenfederatie is bij de invoering van een nieuw FTK en het onderbrengen van opgebouwde aanspraken en rechten in de nieuwe pensioenovereenkomst onder dat nieuwe FTK een absolute voorwaarde dat de pensioenfondsen niet worden geconfronteerd met juridische risico's als gevolg van deze operatie. Kortom geen invaarvraagstuk.

De Pensioenfederatie is van mening dat bij pensioenovereenkomsten onder het regime van het FTK P er geen sprake is van een invaarvraagstuk. Met de introductie van het FTK P wordt het karakter van de pensioenaanspraak niet veranderd. Met de introductie van het FTK P is korten van aanspraken en opgebouwde rechten alleen aan de orde als de situatie dat vereist. Korton blijft een laatste redmiddel in relatie tot het op orde brengen van de financiële situatie. Dit zijn zaken die in het huidige FTK ook gelden. Daarbij komt dat het spreiden van de kortingen onevenredige schade voorkomt. Tot slot blijft de boekhoudkundige zekerheidsmaatstaf, zoals deze nu in de Pensioenwet staat om de pensioenovereenkomsten te waarborgen, gehandhaafd.

1.6. Fondsen in een bijzondere positie

Er zijn meer dan 400 pensioenfondsen in Nederland. Al die fondsen hebben hun eigen regeling, hun eigen karakteristieken en hun eigen wijze van financiering. De regelgeving richt zich vanzelfsprekend op dat wat gebruikelijk is en wat de norm is. Dat neemt niet weg dat ook nu, onder het huidige FTK, er fondsen zijn die een bijzondere positie innemen. In die gevallen is het van groot belang dat gekeken wordt naar de bedoelingen van de wetgever en dat er ruimte blijft bestaan voor die

bijzondere situatie. Gedacht kan worden aan fondsen die nog werken met eindloonregelingen en die goede solide afspraken hebben gemaakt met hun sponsor over de financiering van die regeling in goede en slechte tijden.

Beroepspensioenfondsen hebben zo hun eigen karakteristieken. De volledig herverzekerde fondsen vergen op bepaalde punten een andere benadering. Er zijn fondsen met een onvoorwaardelijke of vaste indexatie en fondsen waarbij de afspraak is gemaakt dat de sponsor de indexatie geheel financiert door middel van het jaarlijks storten van een kapitaal waarmee de indexatie kan worden ingekocht. Weer een andere categorie zijn die fondsen die geen nieuwe deelnemers meer toelaten of fondsen waarin zelfs geen aanspraken meer worden opgebouwd.

De Pensioenfederatie pleit ervoor dat de wetgever ervoor zorgdraagt dat deze fondsen met hun bijzondere afspraken ook bij een nieuw FTK hun bestaansrecht behouden.

2. Overige belangrijke punten uit het consultatiedocument

2.1 Prudent person beginsel

In het consultatiedocument staat het voornemen om het prudent person beginsel, dat in de wet staat genoemd als de belangrijkste norm voor het beleggingsbeleid van een pensioenfonds, nader in te vullen. Een duidelijke argumentatie voor de noodzaak van deze stap richting het 'rule-based' toezicht wordt niet gegeven. Wat wel opvalt in de teksten van het consultatiedocument is dat kennelijk vaak de noodzaak wordt gevoeld om te benadrukken dat met de nadere invulling het open karakter van de prudent person norm behouden blijft. Deze bezweringsformules nemen niet weg dat er toch sprake zal zijn van een proces richting een gesloten norm. Dit onderdeel van het consultatiedocument raakt direct één van de kernuitgangspunten die de Pensioenfederatie heeft geformuleerd: de vrijheid om een gekozen, afgewogen beleggingsbeleid te voeren.

De huidige hervorming van het pensioenstelsel is mede ingegeven om de beleggingsspagaat (sturen op zekerheid én sturen op indexatie) op te heffen. De commissies Frijns en Goudswaard stellen dat een goed pensioen een geïndexeerd pensioen is. Vanuit dat vertrekpunt is het voor de Pensioenfederatie van essentieel belang dat pensioenfondsen de vrijheid herkrijgen om hun beleggingsbeleid in te richten zoals zij dat zelf passend vinden gegeven de indexatie-ambitie en de risicohouding van de deelnemers. Er wordt een beleggingsbeleid gekozen dat afgestemd is op de populatie van het fonds, rekening houdt met de risicohouding van de deelnemers en consistent is met de premie en de na te streven ambitie. In de haalbaarheidstoets zal moeten worden aangetoond dat het geheel ook realistisch is. Waar het om gaat is dat het pensioenfonds ook in slechtere tijden de ruimte krijgt z'n beleggingsbeleid dat past bij het geheel te handhaven. Per fonds zal er een andere risicohouding en een daarmee samenhangend beleggingsbeleid zijn. Juist vanwege die verscheidenheid is zowel op Europees niveau als in de Pensioenwet het ruim uitlegbare begrip 'prudent person' geïntroduceerd.

De grootst mogelijke bezwaren heeft de Pensioenfederatie tegen het voornemen om tot een kwantitatieve invulling van de begrippen in het prudent person beginsel te komen en dan een 'comply or explain' benadering toe te passen. De ervaring leert dat bij een 'comply or explain' benadering de toezichthouder zich zelden wil laten overtuigen. Dat is vanuit de positie van de toezichthouder ook nog wel te begrijpen. Het vasthouden aan 'comply' geef de toezichthouder juridisch gezien de meeste zekerheid. Het risico bij het kwantitatief nader invullen van het 'prudent person principle' is dat er een afvinklijstje wordt gehanteerd aan de hand waarvan de toezichthouder tot een oordeel komt. De toezichthouder hoeft zich dan niet te

bekommen om de specifieke karakteristieken van het fonds of de achterliggende beweegredenen van het beleid: de toezichthouder kan volstaan met een verwijzing naar het lijstje en een oordeel geven. Een dergelijke ontwikkeling is desastreus voor het succes van een nieuw FTK.

2.2 Overgangsrecht/invoeringstermijnen

De introductie van een nieuw FTK is een ingrijpende gebeurtenis voor de sector. Daarnaast zullen er nieuwe wettelijke voorschriften op het terrein van de pensioencommunicatie komen. De Pensioenfederatie heeft er steeds op aangedrongen om met grote spoed tot aanpassing van de benodigde wet- en regelgeving te komen. We zien graag dat alles op alles wordt gezet om ervoor zorg te dragen dat met ingang van 1 januari 2015 de pensioenfondsen aan de slag kunnen met de uitvoering van de nieuwe pensioencontracten. Dit vergt een grote inspanning van de wetgever, de toezichthouder, de partijen die verantwoordelijk zijn voor de inhoud van het pensioencontract, de uitvoerders en de pensioenfondsen.

Het is duidelijk dat noch het nominale FTK noch het reële FTK – althans zoals beschreven in het consultatiedocument – een haalbare route vormen. De pensioensector moet voor 1 oktober 2013 weten welke kant het kabinet bij de uitwerking van het FTK op gaat. Zoals het tijdschema er nu uitziet, zal de wetgeving definitief zijn in de zomer van 2014. De Pensioenfederatie dringt er op aan dat voor 1 juli 2014 de wet en de lagere regelgeving helder is.

Het spreekt voor zich dat bij grote overgangen zoals de pensioensector nu te wachten staat, er realistische, werkbare overgangstermijnen worden afgesproken. De Pensioenfederatie gaat ervan uit dat zij nauw wordt aangesloten bij de uitwerking van de wet- en regelgeving, zodat zij enerzijds haar achterban goed en juist kan informeren over wat er staat te gebeuren en anderzijds kan teruggeven aan het kabinet wat wel en niet realistisch is in de uitvoering.

Helaas zijn in het recente verleden te veel voorbeelden te vinden van te snelle invoering van complexe regelgeving die uiteindelijk tot een situatie leidde waarin burgers en overheden liever niet verzeild raken.

2.3 Relatie met Witteveenkader

Recent is in de Tweede Kamer het wetsvoorstel aangenomen dat de fiscale facilitering van de pensioenopbouw (het Witteveenkader) per 1 januari 2015 ingrijpend beperkt. Het kabinet beoogt met dit wetsvoorstel uiteindelijk miljarden euro's te besparen als gevolg van een ingeboekte verlaging van de pensioenpremie. In het consultatiedocument wordt aangegeven dat, ongeacht het contract, er sprake zal zijn van een opwaartse druk op de premie als gevolg van de voorgenomen wetgeving.

De Pensioenfederatie verzet zich tegen de verlaging van het Witteveen kader. Het nu in de Eerste Kamer voorliggende wetsvoorstel heeft consequenties voor de wet- en regelgeving die in het consultatiedocument aan de orde is. Te denken valt aan het vaststellen van de premie, de omvang van de buffer en de besteding van dat vermogen, de mogelijkheden voor inhaalindexatie en reparatie van nominale kortingen.

De arbeidsvoorwaardentafel of de beroepsbeoefenaren bepalen de inhoud van de regeling. Op basis van de Pensioenwet zal het pensioenfonds vervolgens vaststellen wat de kostendekkende premie is die bij die regeling hoort. Het nieuwe Witteveen kader mag geen belemmering zijn voor de keuze van de arbeidsvoorwaardentafel of beroepsbeoefenaren in het vaststellen van de premie en wat uit die premie wordt gefinancierd. Fondsen die er voor kiezen om de indexatie van de pensioenuitkering voor een belangrijk deel uit de premie te financieren, mogen daartoe niet gehinderd worden door het Witteveen kader. Als in het geval van een uitkeringsovereenkomst of – in de terminologie van het consultatiedocument – reële ambitieovereenkomst de premie wordt vastgesteld binnen de randvoorwaarden van de Pensioenwet, dan is dat voor de fiscus een gegeven waaraan geen afbreuk mag worden gedaan.

Voor de Pensioenfederatie is het van eminent belang dat het Witteveen kader nu en in de toekomst de ruimte laat aan het verlenen van zogenoemde inhaalindexaties en compensaties voor reeds toegepaste nominale kortingen bij pensioenfonds. Als door een slechte financiële situatie van het fonds de beoogde indexatieverlening niet gehaald wordt en er zelfs gekort moet worden op de opgebouwde aanspraken en/of ingegane pensioenen, dan mogen de fiscale regels geen belemmeringen opwerpen om op enig moment (als het fonds er financieel gezien een stuk beter voorstaat) de afgesproken ambitie te verwezenlijken. Het gaat niet altijd om reparatie. In die gevallen waar door de deelnemers een stevige buffer bijeen is gebracht, is het ook niet meer dan rechtvaardig dat iedereen daar zonder fiscale hindernis van kan profiteren, bijvoorbeeld door het toekennen van een indexatie hoger dan de loon- of prijsindexatie. Deelnemers, gepensioneerden, beroepsbeoefenaren en werkgevers moeten ook de vruchten kunnen plukken van een financieel gezond fonds.

3. Communicatie

De aanpassing van het FTK biedt ook op communicatiegebied vele uitdagingen. Vanaf dag één moeten deelnemers worden meegenomen in de aanpassing van hun pensioenregeling (transitieproces). Heikel punt is dat de financiële kennis en het pensioenbewustzijn van de gemiddelde deelnemer minimaal zijn. Hoewel de pensioenfondsen niet gaan over de inhoud van het contract, zijn zij – naast de financierbaarheid en de uitvoering – wel verantwoordelijk voor de communicatie over die regeling. De Pensioenfederatie vindt het belangrijk dat het nieuwe pensioencontract transparant en volledig is. Het moet voor de deelnemer volstrekt helder zijn wat zijn regeling wel en niet biedt, welke risico's hij loopt en hoe zijn fonds omgaat met mee- en tegenvallers. Ook moet inzichtelijk zijn welke pensioenuitkering wordt nagestreefd. Hierna gaan wij op de verschillende communicatie aspecten in.

3.1 Wet- en regelgeving over communicatie

In het consultatiedocument worden geen woorden gewijd aan de communicatie. In haar brief aan de Tweede Kamer van 29 mei 2013 geeft de staatssecretaris aan dat ze aan het einde van het jaar een wetwijziging zal indienen die gericht is op de communicatie. Wat de Pensioenfederatie betreft kan dat wetstraject niet los worden gezien van het wetstraject dat zich richt op het FTK. Immers, welke pensioenovereenkomsten er ook liggen op 1 januari 2015, in alle gevallen ligt er een geweldige communicatie uitdaging. Het is van groot belang dat de pensioenfondsen hun communicatie met deelnemers en gepensioneerden over de nieuwe contracten opstarten. Daarnaast is het voor pensioenfondsen van belang de communicatie met de deelnemer op maat te kunnen toesnijden. Gedetailleerde regelgeving is daarbij veelal een hindernis. We moeten lering trekken uit de ervaringen met het indexatielabel. Dat was wellicht actuariael en technisch prachtig, maar bracht de deelnemer eerder in verwarring dan dat het informeerde. Pensioencommunicatie moet eerlijk, transparant en bovenal begrijpelijk zijn.

Belangrijk aandachtspunt daarbij is het effect van risico's op het toekomstig pensioeninkomen. Denk hierbij aan het langlevensrisico, het beleggingsrisico, het inflatierisico en het renterisico. Ook moeten deelnemers inzicht krijgen in de verschillen die er zijn tussen regelingen en moeten zij zich bewust worden van wat de eigen regeling wel en niet biedt.

Het is belangrijk om daarbij in het achterhoofd te houden dat de gemiddelde Nederlander:

- een zeer geringe financiële kennis heeft;
- niet rationeel zijn keuzes maakt;
- zekerheid verkiest boven onzekerheid;
- zich afsluit voor slecht nieuws;
- zich wel zorgen maakt over het heden en de nabije toekomst, maar in veel minder mate over zijn verdere toekomst.

De complexiteit van de pensioenregeling schrikt veel mensen af. Rationele feitelijke informatie gaat vaak ongezien aan hen voorbij. Uitgangspunt voor de communicatie is om de deelnemer niet meteen de techniek in te trekken maar te communiceren in lagen. Vergelijk het met 'onder de motorkap kijken' ten opzichte van het 'kennen van de dashboardlichtjes'. Wie toch wil weten hoe het zit, gaat door naar de volgende informatielaag. Pensioen1-2-3 is het antwoord van de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars om de deelnemer in drie lagen steeds meer inzicht te bieden in zijn pensioenregeling.

Pensioen1-2-3 biedt deelnemers op een toegankelijke manier inzicht in de meest relevante aspecten van de eigen pensioenregeling. De eerste laag van Pensioen1-2-3 betreft maximaal een dubbelzijdig A4, dat het pensioenfonds bij voorkeur digitaal aan de deelnemer verstrekt. De deelnemer ziet op deze eerste laag onder andere:

- Welke risico's de pensioenopbouw kent.
- Welke maatregelen het pensioenfonds treft als er onvoldoende geld in kas zit.
- Wat de regeling wel biedt, maar ook wat de regeling niet biedt.
- Wat de deelnemer zelf kan doen om de eigen pensioensituatie te veranderen.

De twee volgende lagen bieden steeds verdere verdieping, tot aan het reglement.

De iconen, die elementen van de regeling verbeelden, zijn een belangrijk kenmerk van het Pensioen1-2-3. De iconen blijken de deelnemers te stimuleren de informatie te lezen en om door te klikken naar de volgende informatielaag.

De Pensioenfederatie ziet graag dat het Pensioen1-2-3 de huidige startbrief gaat vervangen. Hiermee wordt een uniforme wijze van pensioencommunicatie, met steeds dezelfde iconen en teksten, bewerkstelligd die het de deelnemer makkelijker maken pensioen kennis te verwerven.

3.2 Communiceren over inflatie

Een belangrijk risico is dat van inflatie. Door inflatie wordt geld steeds minder waard. Op het huidige jaarlijkse pensioenoverzicht en op de site van mijnpensioenoverzicht.nl wordt nu geen rekening gehouden met deze geldontwaarding. Het is de vraag of pensioenbedragen gecorrigeerd naar inflatie, bijvoorbeeld op het UPO, voldoende duidelijk én begrijpelijk zijn voor deelnemers. Alle financiële communicatie waar deelnemers mee te maken hebben, zijn namelijk nominaal. Denk hierbij aan banktegoeden, hypotheekbedragen, alimentatieverplichtingen, etc. Deelnemers verwachten allereerst dat pensioenfondsen nominaal communiceren over pensioenbedragen. Onderzoek bevestigt dit ook: deelnemers willen weten welk bedrag er straks op de bankrekening staat. Koopkrachtinformatie wordt weliswaar relevant geacht, maar ondergeschikt aan meer feitelijke, nominale informatie. De Pensioenfederatie wil dat pensioenfondsen in de eerste laagcommunicatie duidelijk vermelden dat het uitblijven van indexatie een belangrijk risico is voor pensioenopbouw. In laag 2 kunnen deelnemers vervolgens zien welk effect inflatie- en andere risico's op hun pensioenuitkering kan hebben.

Communiceren in reële termen brengt overigens met zich mee dat er aannames gedaan worden over de verwachte inflatie over de komende decennia. Daarmee wordt wederom een schijnzekerheid gecreëerd, want de daadwerkelijke inflatie is immers niet bekend.

3.3 Digitalisering van pensioeninformatie

De Pensioenfederatie is voorstander van meer mogelijkheden voor digitale pensioencommunicatie. Niet alleen kan zo worden ingespeeld op de wens van steeds meer pensioendeelnemers om digitaal te communiceren. Ook zijn de mogelijkheden voor gelaagdheid, visualisering en triggeren van deelnemers via digitale communicatie vele malen groter. Momenteel wordt onderzocht of mijnpensioenoverzicht.nl gekoppeld kan worden aan de Berichtenbox van de overheid. Mocht dit financieel en technisch haalbaar zijn, dan zouden deelnemers in de nabije toekomst hun jaarlijks pensioenoverzicht ook via de Berichtenbox kunnen ontvangen.

Daarnaast onderzoekt de Pensioenfederatie de mogelijkheid van uitbreiding van het Pensioenregister naar een interactief pensioendashboard. Een dergelijk dashboard moet bezoekers een indicatief inzicht kunnen geven in:

- Het (te verwachten) uitgavenpatroon na pensionering.
- De verhouding tussen het te bereiken pensioen en de te verwachten uitgaven.
- De hoogte van het pensioen voor nabestaanden bij overlijden.
- Het effect van inflatie bij het uitblijven/achterblijven van indexatie op de koopkracht van het pensioen.

- De gevolgen van eerder of later stoppen met werken voor het te bereiken pensioen.
- De gevolgen van life events (scheiden, huwen, korter werken, etc.) voor het te bereiken pensioen.

4. Waardeoverdracht

In het consultatiedocument en het Voorontwerp van Wet wordt geen aandacht besteed aan de waardeoverdracht. Een wijziging van het FTK heeft onvermijdelijk invloed op het systeem van waardeoverdracht. In het uiteindelijk wetsvoorstel zal dan ook ten aanzien van de waardeoverdracht met voorstellen moeten worden gekomen.

Het huidige systeem van waardeoverdracht geeft veel problemen. De bijbetalingsproblematiek bij overdracht tussen fonds en verzekeraar is daarvan een voorbeeld. Welk FTK er ook gaat komen, het bestaande systeem van waardeoverdrachten is niet houdbaar. In veel gevallen zal nu en in de toekomst de toegevoegde waarde van een waardeoverdracht eerder zijn gelegen in zaken als gemak en eenvoud in plaats van bescherming van de pensioenaanspraken. De Stichting van de Arbeid schrijft in haar brief van 27 juni 2013 aan de Staatssecretaris van SZW dat zij verdeeld is over de nut en noodzaak van het handhaven van het recht op individuele waardeoverdracht. Tegelijk geeft de Stichting de resultaten weer van haar onderzoek naar de mogelijkheden de waardeoverdracht van pensioenaanspraken te vervangen door de overdracht van de gefinancierde waarde.

Het is duidelijk dat over de toekomst van het recht op waardeoverdracht verschillend kan worden gedacht. Hoe dan ook, waardeoverdracht is nu een belangrijk onderdeel van de Pensioenwet. Een wijziging van deze bepalingen zal wat de Pensioenfederatie betreft pas kunnen plaatsvinden na een zorgvuldige afweging van alle facetten en na goed overleg met de Pensioenfederatie en andere betrokken partijen. De Pensioenfederatie doet een dringend beroep op de staatssecretaris om alvorens zij met voorstellen op dit punt komt, het gesprek met de Pensioenfederatie aan te gaan over die zorgvuldige afweging.

5. CPB-scenario's als ijkpunt

In de memorie van toelichting van het Voorontwerp van Wet wordt in hoofdstuk 7 aangegeven dat “de pensioenfondsen de toekomstige ontwikkeling van de pensioenen moeten analyseren aan de hand van een set van economische scenario's om de herverdelingseffecten te beoordelen. Het referentiepunt hierbij is de analyse van het CPB van de herverdelingseffecten van het collectief invaren van de opgebouwde rechten in een reëel ambitiecontract. De economische scenario's moeten aansluiten bij de scenario's en de parametervoorschriften die voor de haalbaarheidstoets worden toegepast.”

Het is onduidelijk hoe dit referentiepunt opgevat moet worden en in hoeverre de pensioenfondsen gedwongen worden om met dezelfde set aan scenario's te werken als het CPB. Is dit een vergelijkbare set als de ALM-scenario's of zitten daar nog verschillen tussen? En hoe gevoelig zijn de herverdelingseffecten voor de verschillende scenariosets?

Werken met twee scenariosets is voor een pensioenfondsbestuur complexer en leidt tot hoge uitvoeringskosten. Aanpassing van de set scenario's bij het CPB betekent immers dan ook aanpassing van de scenariosets bij de fondsen. Dit leidt tot een gedwongen winkelnering bij leveranciers van dergelijke scenariosets.